

Ilkka Haavisto

MUSKELEITA EUROOPALLE

Suomalaiset toivovat EU:lle yhteistä puolustusta ja toivottavat Ukrainan mukaan unioniin

- Enemmistö suomalaisista (59 %) ottaisi Ukrainan EU:n jäseneksi.
- 60 prosenttia katsoo, että EU:lla tulisi olla yhteinen puolustus ja kolme neljästä (74 %) pitäisi Suomen etuna, jos EU:lla olisi vahva, yhteinen ulkopoliittika.
- Kaksi kolmesta (66 %) suhtautuu Suomen EU-jäsenyyteen myönteisesti ja vain 15 prosenttia kielteisesti. EU-myönteisyys on korkeinta koskaan Suomen jäsenyysaikana.
- Vajaa puolet (48 %) arvioi, että Suomen tulee pitää huolta kahdenvälisistä suhteistaan Venäjään huolimatta siitä, miten EU:n ja Venäjän väliset suhteet kehittyvät.

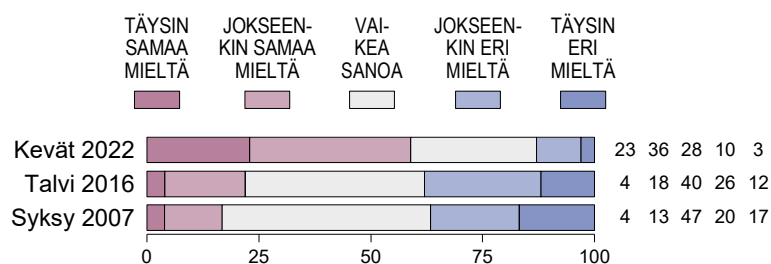
Venäjän hyökkäys Ukrainaan on muuttanut merkittävästi suomalaisten suhtautumista Euroopan unioniin. EU:hun suhtaudutaan nyt myönteisemmin kuin koskaan ennen ja EU:lta toivotaan yhtenäisyyttä niin ulkopoliitikassa kuin puolustuksessakin. Suurin yksittäinen asennemuutos koskee Ukrainan EU-jäsenyyttä, jota enemmistö suomalaisista on kääntynyt kannattamaan. EVAn kevään 2022 Arvo- ja asennetutkimuksessa 59 prosenttia suomalaisista arvioi, että Ukraina sopisi tulevaisuudessa hyvin EU:n jäseneksi,

ja vain 13 prosenttia on asiasta eri mieltä (Kuvio 1).

Ukrainan joutuminen Venäjän hyökkäyksen kohteeksi on selkeyttänyt suomalaisten kannat asiassa, sillä vielä vuonna 2016 suurella osalla ei ollut kantaa Ukrainan sopivuudesta EU:hun. Tuolloin vain reilu viidesosa (22 %) näki Ukrainan sopivan EU:n jäseneksi, mutta paljon useampi piti ajatusta kaukaa haettuna.

Ukraina jätti jäsenhakemuksensa EU:lle pian Venäjän hyökkäyksen alettua esittäen, että

KUVIO 1. ”Ukraina sopisi tulevaisuudessa hyvin EU:n jäseneksi” (%)

se käsiteltäisiin nopeutetun menettelyn kautta.¹ Hakemusta ryyditti Ukrainan presidentti Volodymyr Zelenskyin Euroopan parlamentille pitämä voimakas puhe, jossa presidentti kuvasi

Tällä kertaa EU on kertaluokkaa terävämpi.

maansa taistelevan eurooppalaisten arvojen puolesta ja tulevaisuudesta Euroopassa.²

Vaikka nopeaa jäsenyyttä Ukrainalle ei ehkä olekaan luvassa³, piilee presidentin sanoissa totuuden siemen. Venäjän hyökkäys Ukrainaan

on asettanut EU:n eräänlaiseen pakkorakoon, jossa sen on osoitettava, että Euroopan unioni on sanojensa mittainen turvallisuus- ja solidaarisuusyhteisö, joka kykenee toimimaan yhtenäisesti ja omien arvojensa mukaisesti.

EU onkin toiminut kriisissä nyt paljon jämäkämmin kuin vuonna 2014, jolloin sen reaktiot Krimin miehitykseen ja Itä-Ukrainan sotatoimiin jäivät nykyvalossa arvioiden auttamatto-

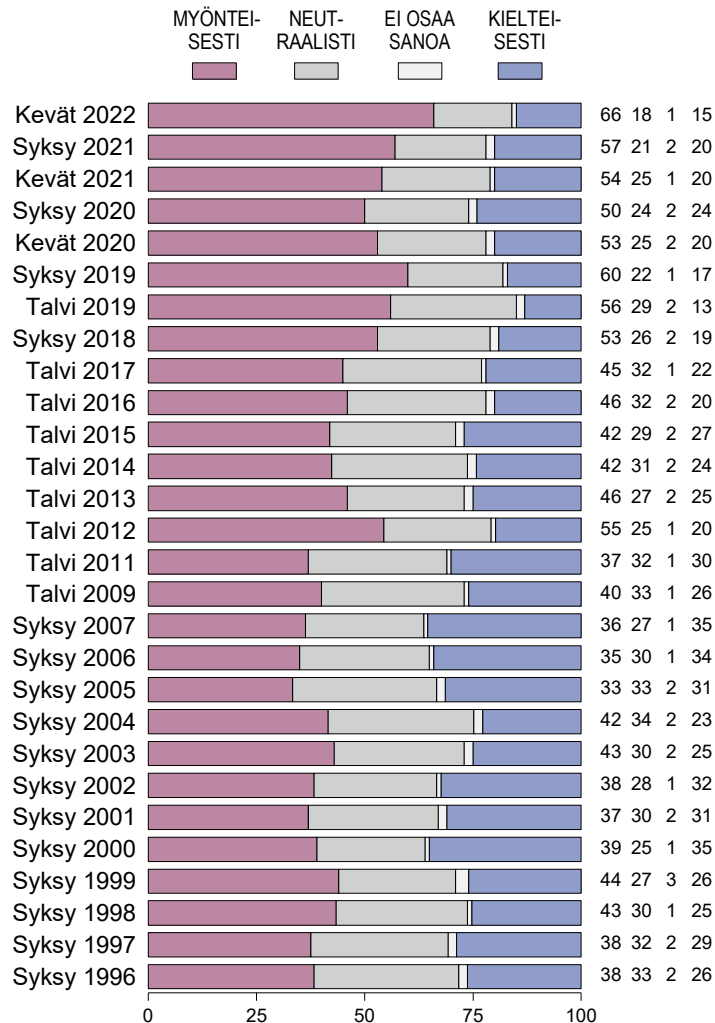
man vaisuiksi ja alistuviksi. Tällä kertaa EU on ollut kertaluokkaa terävämpi. Se on asettanut yhdessä muiden maiden kanssa Venäjälle ankaria pakotteita ja edesauttanut miljoonien ukrainalaisten pakolaisten sijoittamista turvaan sen jäsenmaihin. EU on myös toimittanut Ukrainalle humanitääristä ja taloudellista apua, ja lisäksi sen jäsenmaat ovat antaneet Ukrainalle aseapua.

EU:n suosio huipussaan

Ajankohtainen kriisi ja EU:n toimeliaisuus siinä ovat myös vakuuttaneet suomalaiset. Suhtautuminen Suomen EU-jäsenyyteen on nyt ennätyskellisen myönteistä. Kaksi kolmesta (66 %) suhtautuu Suomen EU-jäsenyyteen myönteisesti ja vain 15 prosenttia kielteisesti (Kuvio 2). Neutraalin kannan EU:hun ottaa vajaa viidesosa (18 %).

Suomalaisten EU-suhde on toipunut täysin notkahduksesta, jonka koronakriisi ja sitä seu-

KUVIO 2. Miten suhtautuu nykyisin maamme EU-jäsenyyteen (%)

rannut tulehtunut kotimainen keskustelu EU:n elpymispaketista aiheuttivat.⁴ EU-myönteisyyden uusi vankistuminen viittaa kiinnostavaan säännönmukaisuuteen: vaikka EU on viimeisten viidentoista vuoden aikana vaikuttanut ajelehtivan kriisistä toiseen, eivät kriisit näytä juuri horjuttaneen suomalaisten sitoutumista unionin jäsenyyteen. Sen sijaan ne ovat kerta toisensa jälkeen lopulta vahvistaneet sitä. Näin kävi sekä finanssikriisin (2008–2009), sitä seuranneen euroalueen velkakriisin (2010–2014), pakolaiskriisin (2015–2016), Ison-Britannian repivän EU-eroproessin (2016–2019), Visegrád-maiden oi-

EU nähdään Suomelle ankkurina.

keusvaltiokiistan (2019–2020) että lopulta myös koronakriisin (2020–2022) kohdalla. Suomalaisten EU-myönteisyyden vahvistuminen näiden kriisien myötä ei tarkoita, että suomalaiset välttämättä osoittaisivat EU:lle suosiota kriisien hienosta hoidosta. Se kertoo kuitenkin siitä, että epävakaisissa oloissa EU nähdään Suomelle ankkurina, johon luotetaan ja turvaudutaan.

Asennekehityksen tarkastelu vielä pidemmällä aikavälillä kertoo myös toisen viestin. Suomalaiset ovat kotiutuneet EU:hun, ja jäsenyyden ensimmäisiä kymmentä vuotta leimannut varautuneisuus EU:ta kohtaan on vähentynyt ilmeisen pysyvästi. Näyttää selvältä, että EU:n arkisessa toiminnassaan heijastamat arvot sopivat suomalaisille ja sen linjaamat säännöt ja toimet ovat riittävässä määrin olleet myös Suomen ja suomalaisten etujen mukaisia.

EU:n puolustus kiinnostaa

Ukrainan sota on muuttanut Euroopan turvallisuusympäristöä perinpohjaisesti. Se on ravistellut jäsenmaita havaitsemaan, että niiden on

vahvistettava puolustustaan. Vaikka EU:n yhteisen puolustuksen idea sisältyi jo 1992 vuoden Maastrichtin sopimukseen, varsinaista yhteistä puolustusta siitä ei ole koskaan kehkeytnyt. Sitä ei ole nähty tarpeelliseksi, koska Euroopan maiden sotilaallisesta turvallisuudesta on vastannut pitkälti Pohjois-Atlantin liitto Nato, johon 27 EU-maasta kuuluu 21. Loput jäsenmaista ovat huolehtineet puolustuksestaan itse sekä kumppanuuskeskenään tai Nato-maiden kanssa.

Vaikka suomalaiset suhtautuvat sekä Nato-jäsenyyteen että kumppanuuteen Yhdysvaltojen kanssa hyvin myönteisesti⁵, myös eurooppalainen ratkaisu kelpaisi sen rinnalle. Selvä enemmistö (60 %) katsoo, että EU:lla tulisi olla yhteinen puolustus, ja vain 17 prosenttia on asiasta toista mieltä (Kuvio 3).

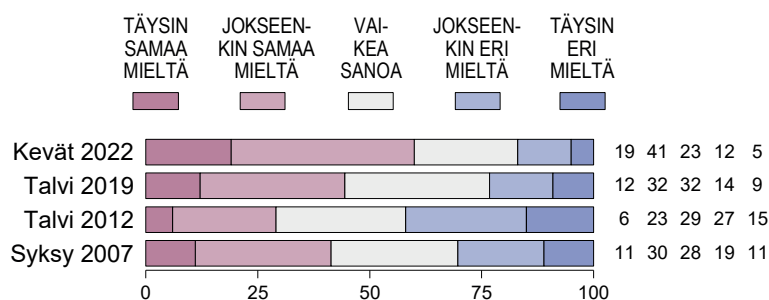
Käsitys EU:n yhteisen puolustuksen tarpeellisuudesta on vahvistunut selvästi muutaman vuoden takaisesta ja erityisen paljon verrattuna vuoteen 2012, jolloin järkeä EU:n yhteisessä puolustuksessa näki vain 29 prosenttia suomalaisista.

Syy asennemuutokseen voidaan johtaa Venäjän hyökkäykseen Ukrainaan, mutta myös jo pidempään lisääntyneisiin turvallisuushuoliin Euroopassa. Venäjä on sotinut naapurimaissaan jo vuodesta 2008 alkaen ja osallistunut sotiin Syyriassa⁶ ja Libyassa⁷. Lännestäkin kasaantui Euroopan taivaalle tummia pilviä, kun Yhdysvaltojen presidentiksi vuonna 2016 valittu Donald Trump kovisteli presidenttikautensa aikana Naton eurooppalaisia jäsenmaita kasvattamaan puolustusbudjettejaan ja onnistui lopulta kyseenalaistamaan Naton turvatakuut ja maansa sitoutumisen Euroopan puolustamiseen.⁸

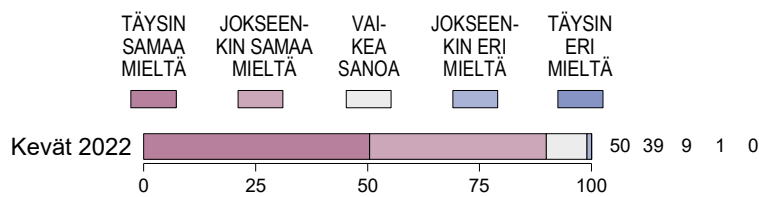
Vuoden 2019 lopussa Ranskan presidentti Emmanuel Macron kertoi synkeänä käsityksenään, että Natosta on tulossa ”aivokuollut” ja esitti, että

Trump kohotti tummia pilviä Naton ylle.

KUVIO 3. ”EU:lla tulisi olla yhteinen puolustus” (%)

KUVIO 4. ”EU-mailla pitäisi olla mahdollisuus puolustaa Eurooppaa riippumatta siitä, mitä Yhdysvalloissa kulloinkin ajatellaan” (%)

Euroopan pitäisi asettaa tavoitteekseen sotilaallinen riippumattomuus.⁹ Trumpin aiheuttama epävarmuus Yhdysvaltojen sitoutumisesta Nattoon on vahvistanut EU:ssa pyrkimystä niin sanottuun strategiseen autonomiaan¹⁰, jonka mukaan EU:n on kyettävä toimimaan yhtenäisenä ja aiempaa itsenäisempänä suhteessa muihin geopolittisiin mahteihin.¹¹

Vaikka Yhdysvaltojen nykyinen presidentti Joe Biden on vakuuttanut Yhdysvaltojen sitoutuneisuutta Euroopan puolustamiseen, suomalaiset ymmärtävät Macronin järkeilyä erittäin hyvin. Ylivoimainen enemmistö (89 %) ajattelee, että EU-mailla pitäisi olla mahdollisuus puolustaa Eurooppaa riippumatta siitä, mitä Yhdysvalloissa kulloinkin ajatellaan, eikä eri mieltä asiasta ole käytännössä kukaan (Kuvio 4).

Vaikka EU:n tulevaisuuskonferenssissa¹² on ideoitu muun muassa EU:n yhteisen armeijan perustamista¹³, on tällainen tavoite vielä kaukainen. Euroopan yhteinen turvallisuuspolitiikka on toistaiseksi keskittynyt lähinnä puolustusteolliseen yhteistyöhön, kriisinhallintaan sekä hybridi- ja kyberuhkien torjuntaan.¹⁴ Epävakaina aikoina Naton eurooppalaiset maat eivät ole ainaakaan valmiita uudelleenarvioimaan 73-vuotias ta puolustusliittoaan, jonka jäsenenä ne laskevat edelleen sotilasmahtina yliveraisen Yhdysvaltojen avun varaan.

Suomalaiset eivät kuitenkaan tyrmäisi eurooppalaisen puolustuksen selvittämistä. Vain alle

kolmasosa (31 %) katsoo, että EU:n yhteisen puolustuksen suunnittelu on haihattelua, sillä ilman Yhdysvaltojen tukea EU:lla ei ole todellista sotilaallista voimaa, ja selvästi useampi (42 %) antaa EU:lle tukensa yhteisen puolustuksen suunnittelulle (Kuvio 5).

Liittoutumattomuus romukoppaan

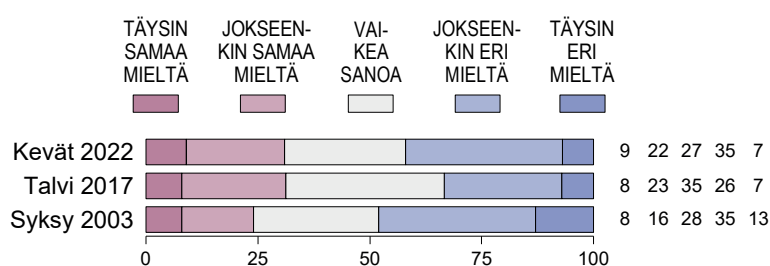
EU:lle yhteistä puolustusta toivovien osuus (ks. Kuvio 3) on tarkalleen yhtä suuri kuin Suomen Nato-jäsenyyttä kannattavien joukko (60 %). Suomalaiset eivät koe myöskään tavoitetta EU:n yhteisestä puolustuksesta vaihtoehtona tai kilpailevana ratkaisuna Natolle, sillä 72 prosenttia Nato-jäsenyyttä kannattavista kannattaa myös EU:n yhteistä puolustusta (ks. erillinen Kuvio-liite).

Tämä kertoo siitä, että suomalaiset hakevat nyt voimakkaasti turvaa sotilaallisesta liittoutumisesta ja doktriini liittoutumattomuudesta yhtenä Suomen lähialueilla vakautta luovana elementtinä on joutanut romukoppaan.

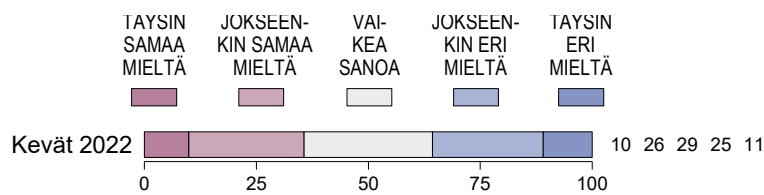
Nopea muutos herättää kuitenkin jonkin verran tietynlaista haikeutta ja yllättävääkin kaipausta kylmän sodan aikaan. Suomi ei ole ollut puolueeton maa yli neljännesvuosisataan, sillä tuo aika jäi virallisestikin taakse Suomen liityttyä EU:n jäseneksi vuonna 1995.

Osa kuitenkin vielä kaipaa perinteistä puolueettomuutta, sillä reilu kolmasosa (36 %) katsoo,

KUVIO 5. ”EU:n yhteisen puolustuksen suunnittelu on haihattelua, sillä ilman Yhdysvaltojen tukea EU:lla ei ole todellista sotilaallista voimaa” (%)

KUVIO 6. ”Historia on osoittanut perinteisen puolueettomuuspolitiikan parhaaksi Suomelle” (%)

että historia on osoittanut perinteisen puolueettomuuspolitiikan parhaaksi Suomelle. Yhtä moni (36 %) ei kuitenkaan tällaista johtopäätöstä historiasta vetäisi (Kuvio 6).

Ajatus puolueettomuudesta ja historian ope- tuksista viehättää vanhempia ikäryhmiä selvästi nuorempia enemmän. Missään väestöryhmässä enemmistö ei teesiä allekirjoita, mutta ajatuksel- la on vahva yhteys Nato-kielteisyyteen: 76 prosenttia Nato-jäsenyyden vastustajista kaipaa ta- kaisin puolueettomuuden aikaan (ks. Kuvioliite).

Toive vahvasta ulkopolitiikasta

Venäjän hyökkäys Ukrainaan on tuonut näky- viin sen, mistä EU:n yhteisessä ulkopolitiikassa on kyse, mihin se kykenee ja millaisia ovat sen rajat. Esimerkki onnistumisesta nähtiin ennen Ukrainan sodan puhkeamista. Tuolloin EU-maat koordinoivat torjuvan vastauksensa Venäjän eri jäsenmaille lähettämiin kirjeisiin, joissa Venäjä käytännössä vaati itselleen etupiiriä.¹⁵

Myös pakotteissa EU on onnistunut koordi- noimaan jäsenmaiden toimet varsin hyvin. EU on asettanut Venäjälle pakotteita jo viisi kertaa¹⁶, ja 4. toukokuuta esiteltiin luonnos kuudennes- ta pakotepaketesta, jonka tulisi ottaa kantaa pa- kotteiden vaikuttavuudelle olennaiseen, mut- ta myös EU-maille vaikeaan venäläisen öljyn ja kaasun tuontiin. Lisäksi EU on koordinoitunut Uk- rainan sotaan liittyvät toimensa Yhdysvaltojen

kanssa,¹⁷ painostanut Venäjälle tukea osoittanut- ta Kiinaa ja lähestynyt samaan aikaan Japania ja Intiaa yhteistyöaloitteilla.¹⁸

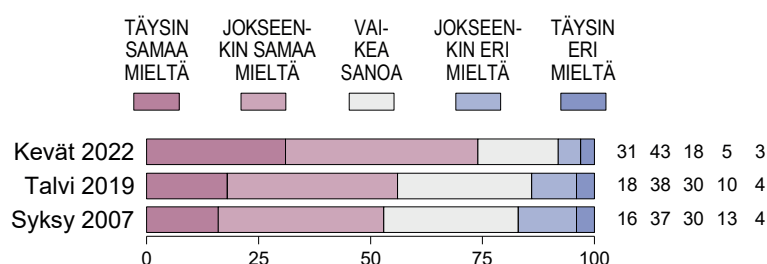
Onkin mahdollista, että EU:n yhteisessä ulko- politiikassa on kääntymässä lehti, jolla reaktii- visuus ja sivusta seuraaminen vaihtuisivat aktii- visempaan EU:n vaikutusvallan käyttöön. Täl- lainenkin toiminta vaikuttaisi olevan suomalais- ten mieleen. Kolme neljästä (74 %) ajattelee, että olisi Suomenkin etu, jos EU:lla olisi vahva yh- teinen ulkopolitiikka. Eri mieltä on vain kahdeksan prosenttia suoma- laisista (Kuvio 7). Tuki EU:n vahval- le yhteiselle ulkopolitiikalle on kas- vanut rutkasti kolmen vuoden ta- kaisesta mittauksesta.

Aktiivisuudella on kuitenkin ra- jansa. EU:n yhteisen ulkopolitiikan heikkoudet juontavat juurensa unionin luontee- seen valtioliittona ja jäsenmaiden yksimielisyyt- tä edellyttävään päätöksentekoon. Sekavat toi- mivaltuudet, EU:n sisäisten ja ulkosuhteita kos- kevien asioiden sekoittuminen päätöksenteossa sekä jäsenmaiden eriävät intressit ovat omiaan heikentämään yhteisen ulkopolitiikan tuloksia. Samalla ne tarjoavat EU:n ulkopuolisille mail- le mahdollisuuksia niin halutessaan horjuttaa EU:ta ja sen linjauksia.¹⁹

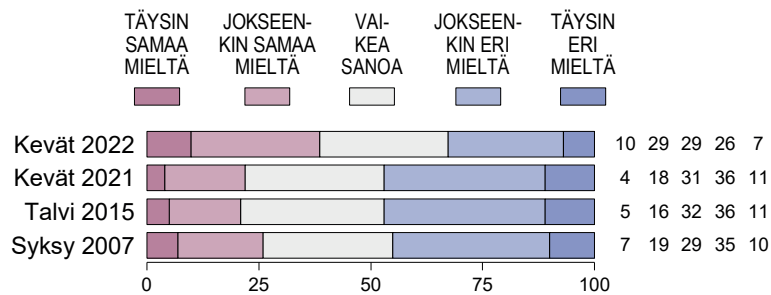
Esimerkiksi näistä vaikeuksista käy EU-komis- sion esitys Venäjä-pakotteiden ulottamisesta ölj- yn tuontiin, joka on kohdannut joissakin EU-jä-

EU:n ulko- politiikassa on kääntymässä lehti.

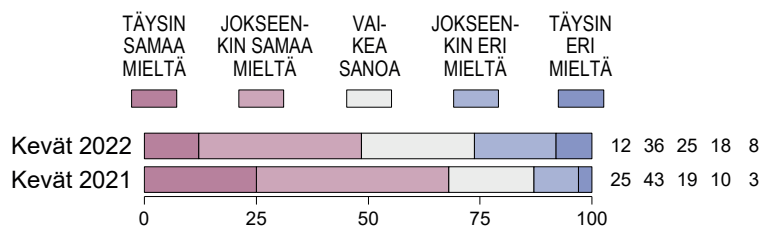
KUVIO 7. ”Oliisi Suomenkin etu, jos EU:lla olisi vahva yhteinen ulkopolitiikka” (%)

KUVIO 8. ”Suomen kannattaisi hoitaa Venäjä-suhteitaan enenevästi EU:n kautta eikä kahdenkeskisesti” (%)

KUVIO 9. ”Suomen tulee pitää huolta kahdenvälisistä suhteistaan Venäjään huolimatta siitä, miten EU:n ja Venäjän väliset suhteet kehittyvät” (%)

senmaissa muita suurempaa vastustusta.²⁰ Suomi on sopeutunut ongelmitta EU:n yhteiseen pakoterintamaan, mutta aivan mukisematta kaikki suomalaiset eivät ole valmiita siihen, että kansallinen liikkumatila Venäjä-suhteiden hoidossa siirrettäisiin Brysseliin.

39 prosenttia katsoo, että Suomen kannattaisi hoitaa Venäjä-suhteitaan enenevästi EU:n kautta eikä kahdenkeskisesti, mutta vain hieman pienempi joukko (33 %) näkisi tärkeänä mahdollisuuden voida jatkaa Venäjän kanssa perinteisellä, kahdenvälisellä pohjalla (Kuvio 8).

Epävarmuutta henkivästä tuloksesta huolimatta Venäjä-asioiden hoito Brysselin kautta kelpaa suomalaisille nyt paljon paremmin kuin vain vuosi sitten.²¹

Tätä selittää se, että suomalaiset näkevät hyökäyssotaa naapurissaan käyvän Venäjän nyt paljon aiempaa huonompana ja epäluotettavampana yhteistyökumppanina, joka on oma-aloitteisesti tuhonnut mahdollisuudet yhteistyöhön.²²

Suomalaisten suhtautuminen yhteiseen ulkopoliittikkaan sisältää osin kahteen eri suuntaan vetäviä toiveita. Kansalaiset ovat tottuneet siihen, että Suomi on osannut samanaikaisesti hoitaa kahdenvälisiä suhteitaan Venäjään ja sopimaan EU:n yhteisestä ulkopoliittikan linjasta.

Toive kahdenvälisten suhteiden ylläpitämisestä Venäjän kanssa elää yhä, mutta hiipuu.

Hieman alle puolet (48 %) lähtee siitä, että Suomen tulee pitää huolta kahdenvälisistä suhteistaan Venäjään huolimatta siitä, miten EU:n ja Venäjän väliset suhteet kehittyvät. Reilu neljäsosa (26 %) kuitenkin arvioi, että EU:n ja Venäjän väliset ongelmat ovat väistämättä myös Suomen ongelmia, eikä maallamme ole varaa livetä EU:n yhteisestä linjasta (Kuvio 9).

Tulos kertoo, että suomalaiset näkevät Venäjän olevan jatkossakin Suomen ulkosuhteiden tärkein kysymys, jonka hoidon riistäytyminen kokonaan omista käsistä suurvaltojen väliseksi aiheeksi näyttäytyy ilmeisen hankalana kehityskulkuna. Ehkä tästä syystä suomalaiset nojaavat nyt voimakkaasti Euroopan unioniin, jonka ulkopoliittikkaan Suomikin voi osaltaan vaikuttaa.

Viitteet

- 1 President of Ukraine (2022a).
- 2 President of Ukraine (2022b).
- 3 Euronews (2022).
- 4 Haavisto (2021a).
- 5 Ks. Haavisto (2022a).
- 6 Reuters (2017).
- 7 BBC (2021).
- 8 The New York Times (2019).
- 9 The Economist (2019).
- 10 EU:n jäsenmaat hyväksyivät vuoden 2022 alussa strategisen kompassin, jonka on tarkoitus luoda suuntaviivat EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan vahvistamiselle, ks. EEAS (2022a). Koronakriisin myötä EU:n strateginen autonomia on ulotettu yhä enemmän myös talouteen ja teknologiaan, ks. EEAS (2022b).
- 11 Helwig (2020).
- 12 Euroopan unioni (2022).
- 13 Politico (2022a).
- 14 Ks. Pesu (2021).
- 15 Reuters (2022).
- 16 Euroopan unionin neuvosto (2022).
- 17 Euroopan komissio (2022).
- 18 Ks. ECFR (2022) ja Politico (2022b).
- 19 Chryssogelos (2016).
- 20 Bloomberg (2022).
- 21 EVAn aiemmat Arvo- ja asennetutkimukset kertovat, että suomalaisten enemmistön mielestä ulkopoliittikan kysymyksissä ratkaisuvallan pitäisi silti olla pääosin kansallisella tasolla. Ks. Haavisto (2019), ss. 8–10.
- 22 Ks. Haavisto (2022b), ss.7–8.

Kirjoittaja

Ilkka Haavisto on EVAn tutkimuspäällikkö.

Näin kysely tehtiin

Tulokset perustuvat 2 074 henkilön antamiin vastauksiin. Tulosten virhemarginaali on koko väestön tasolla 2–3 prosenttiyksikköä kumpaankin suuntaan. Tiedot kerättiin 4.3.–15.3.2022. Vastaajat edustavat koko maan 18–79-vuotiasta väestöä (pl. Ahvenanmaa). Aineisto on kerätty Taloustutkimus Oy:n internetpaneelissa, josta tutkimusotos on muodostettu ositetulla satunnaisotannalla. Aineisto on painotettu edustamaan väestöä iän, sukupuolen, asuinalueen, koulutuksen, ammatin tai aseman, toimialan ja puoluekannatuksen mukaan. Aineiston tilastollisen analyysin ja tulosgraafikan on tehnyt Pentti Kiljunen (Yhdyskuntatutkimus Oy). Tulokset ja niiden tarkemmat väestöryhmittäiset erittelyt löytyvät EVAn kotisivuilta. EVAn Arvo- ja asennetutkimuksia on tehty vuodesta 1984.

Lähteet

BBC (2021). Wagner: Scale of Russian mercenary mission in Libya exposed, <https://www.bbc.com/news/world-africa-58009514> (haettu 5.5.2022).

Bloomberg (2022). Hungary Floats Veto Threat as EU Works to Ban Russian Oil <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-05-01/hungary-would-veto-eu-sanctions-on-russian-energy-minister-says?s-rnd=premium-europe> (haettu 6.5.2022).

Chrysogelos, A. (2016). The EU's Crisis of Governance and European Foreign Policy, Chatham House Working Paper, The Royal Institute of International Affairs, <https://www.chathamhouse.org/2016/11/eus-crisis-governance-and-european-foreign-policy> (haettu 6.5.2022).

ECFR (2022). Cold reality: How Europe is adjusting to China's support for Putin, <https://ecfr.eu/article/cold-reality-how-europe-is-adjusting-to-chinas-support-for-putin/> (haettu 5.5.2022).

The Economist (2019). Emmanuel Macron warns Europe: NATO is becoming brain-dead, <https://www.economist.com/europe/2019/11/07/emmanuel-macron-warns-europe-nato-is-becoming-brain-dead> (haettu 3.5.2022).

EEAS (2022a). A Strategic Compass for Security and Defence, https://www.eeas.europa.eu/eeas/strategic-compass-security-and-defence-1_en (haettu 5.5.2022).

EEAS (2022b). Why European strategic autonomy matters, https://www.eeas.europa.eu/eeas/why-european-strategic-autonomy-matters_en (haettu 5.5.2022).

Euronews (2022). Ukraine is one of us and we want them in EU, Ursula von der Leyen tells Euronews, <https://www.euronews.com/2022/02/27/ukraine-is-one-of-us-and-we-want-them-in-eu-ursula-von-der-leyen-tells-euronews> (haettu 5.5.2022).

Euroopan komissio (2022). Joint Statement by President von der Leyen and President Biden, https://ec.europa.eu/commission/press-corner/detail/en/STATEMENT_22_2007 (haettu 6.5.2022).

Euroopan unioni (2022). Euroopan tulevaisuuskonferenssin sivusto, <https://futureu.europa.eu/?locale=fi> (haettu 6.5.2022).

Euroopan unionin neuvosto (2022). EU response to Russia's invasion of Ukraine, <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-response-ukraine-invasion/> (haettu 5.5.2022).

Haavisto, I. (2019). Vapaus, vakaus ja vauraus – Mitä EU-jäsenyys merkitsee nykysuomalaisille, EVA Analyysi No 75, https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2019/10/eva_analyysi_no_75.pdf

Haavisto, I. (2021a). Elpymispaketti jakaa suomalaiset kahtia, mutta EU:n kannatus kasvaa, EVA Artikkelit 9.5.2021, <https://www.eva.fi/blog/2021/05/09/elpymispaketti-jakaa-suomalaiset-kahtia-mutta-eun-kannatus-kasvaa/>

Haavisto, I. (2021b). Venäjältä vieroitettut – Suomalaiset suhtautuvat itänaapuriinsa aiempaa kriittisemmin, EVA Analyysi No 99, <https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2021/10/eva-analyysi-no-99.pdf>

Haavisto, I. (2022a). Naton kynnyksellä – Venäjän hyökkäys Ukrainaan käänsi suomalaisten enemmistön Nato-jäsenyyden kannalle, EVA Analyysi No 103, <https://www.eva.fi/blog/2022/03/22/venajan-hyokkays-ukrainaan-kaansi-suomalaisen-enemmiston-nato-jasenyyden-kannalle/>

Haavisto, I. (2022b). Luottamuksen loppu – Suomalaiset arvostavat venäläisiä, mutta pitävät Venäjää sotilaallisena uhkana, EVA Analyysi No 107, <https://www.eva.fi/blog/2022/04/12/suomalaiset-arvostavat-venalaisia-mutta-pitavat-venajaa-sotilaallisena-uhkana/>

Haavisto, I. ja Metelinen, S. (2022). Näin Suomi näkee Naton – Suomalaisten Nato-myönteisyyden takana piilee suuri turvallisuusvaje, EVA Analyysi No 106, <https://www.eva.fi/blog/2022/03/30/suomalaisen-nato-myonteisyyden-takana-piilee-suuri-turvallisuusvaje/>

Helwig, N. (2020). EU strategic autonomy: A reality check for Europe's global agenda, FIIA Working Paper 119, https://www.fiia.fi/wp-content/uploads/2020/10/wp119_strategic_autonomy-2.pdf

The New York Times (2019). Trump Discussed Pulling U.S. From NATO, Aides Say Amid New Concerns Over Russia, <https://www.nytimes.com/2019/01/14/us/politics/nato-president-trump.html> (haettu 5.5.2022).

Ortel, J. (2022). Cold reality: How Europe is adjusting to China's support for Putin, European Council on Foreign Relations, <https://ecfr.eu/article/cold-reality-how-europe-is-adjusting-to-chinas-support-for-putin/> (haettu 6.5.2022).

Pesu, M. (2021). Uutta puhtia puolustusagendassa – Sotilaallisesti suorituskykyinen Eurooppa olisi Suomenkin etu, teoksessa EVA (2021). Vahva EU, EVA Raportti 1/2021, Taloustieto Oy, Helsinki, <https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2021/08/EVA-raportti-vahva-eu.pdf>

Politico (2022a). EU conference backs deeper integration, right-wingers pull out, <https://www.politico.eu/article/eu-conference-backs-deeper-integration-right-wingers-pull-out/> (haettu 3.5.2022).

Politico (2022b). As China maintains ties with Russia, Europe turns to Japan and India, <https://www.politico.eu/article/europe-japan-india-trade-russia-china-ukraine-war/> (haettu 6.5.2022).

President of Ukraine (2022a). Volodymyr Zelenskyy signed an application for Ukraine's membership in the European Union, <https://www.president.gov.ua/en/news/volodimir-zelenskij-pidpisav-zayavku-na-chlenstvo-ukrayini-u-73249> (haettu 5.5.2022).

President of Ukraine (2022b). Speech by President of Ukraine Volodymyr Zelenskyy at a meeting of the European Council, <https://www.president.gov.ua/en/news/promova-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelenskogo-na-zasidan-73809> (haettu 5.5.2022).

Reuters (2017). Russia establishing permanent presence at its Syrian bases: RIA, <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-russia-bases/russia-establishing-permanent-presence-at-its-syria-bases-ria-cites-minister-idUSKBN1EK0HD> (haettu 5.5.2022).

Reuters (2022). EU delivers collective reply to Russian security proposals, <https://www.reuters.com/world/europe/eu-delivers-collective-reply-russian-security-proposals-2022-02-10/> (haettu 5.5.2022).

Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA on elinkeinoelämän ajatuspaja, jonka tavoitteena on edistää suomalaisen yhteiskunnan pitkän aikavälin menestystä. EVA tuottaa tietoa ja uusia näkökulmia julkiseen keskusteluun.

EVA Arviot esittelevät ajankohtaisia ideoita ja keskustelunaiheita. Arvioiden kirjoittajat vastaavat esitetyistä mielipiteistä, jotka eivät välttämättä edusta EVAn kantaa.

Arviot löytyvät EVAn kotisivuilta www.eva.fi.

ISSN 2342-074X (PDF)